

rechter schrijft terug

Jan van der Does

Pijn in de rechtsstaat

Alles wat goed gaat, is vanzelfsprekend. Een periode van harmonie is een roes, zij het zonder veel houvast. Vorige maand was ik gelukkig, en vorige week, en gisteren, en het is moeilijk te onderscheiden wanneer nu wat was. Een gezonde geest vergeet zijn gezonde lichaam. Wie daarentegen een zere knie heeft, weet binnen de kortste tijd alles over de werking van die knie. En van knieën in het algemeen. En wanneer welk ongemak zich in de eigen knie heeft voorgedaan. Hoe het begon, en alle complicaties daarna.

Wie zich tekortgedaan voelt, hanteert een vergelijkbare boekhouding, in dat geval van incidenten die de verongelijkheid meer dan ooit kunnen rechtvaardigen. Elke beledigende opmerking wordt per lettergreep onthouden. Kortom, pijn motiveert en brengt in beweging, en scherpt het geheugen.

Ik moest aan al deze dingen denken, toen ik een officier van justitie hoorde verzuchten dat toch 95% van de zaken goed gaan. Het was op een bijeenkomst van advocaten, officieren en rechters, over het onderwerp 'kwaliteit' maar de discussie spitste zich al snel toe op gebreken in elkaars beroepsuitoefening. De advocaten waren verreweg in de meerderheid, en, ook relatief gezien, het meest aan het woord. Ze waren het meest gemotiveerd. De pijn lag bij hen. Nauwgezet wisten ze te melden, waar en wanneer er zaken waren fout gegaan.

Overigens, er wordt veel over elkaar geklaagd. De drie beroepsgroepen hebben elk leden die, om het maar voorzichtig te formuleren, bij vlagen niet handig optreden. Mijn indruk is dat het eerder te maken heeft met de individuele persoonlijkheid dan met het vak. Maar advocaten zijn in alles expresiever. Indien zelf lomp, dan met overgave; indien kritiek op lompheid van anderen, dan met passie. Dat heeft natuurlijk in de eerste plaats te maken met het retorisch talent van veel advocaten.

Maar er is meer. Advocaten denken in concrete gevallen. Ze mogen stuk voor stuk de held van de rechtsstaat zijn, dat neemt niet weg dat een deuk in die rechtsstaat hen minder zal emotioneren. De legitimiteit van het handelen ligt doorgaans in het concrete belang van een cliënt en een krenking in deze sfeer levert directe pijn op. De verzuchting van de officier over die 95% had dan ook geen enkele uitwerking. Het was alsof een arts tegen een patiënt zei dat deze niet al te veel moest zeuren over zijn knie, want er waren onderdelen genoeg die het prima deden.

De open invitatie had weinig rechters en weinig officieren opgeleverd. De bijeenkomst had voor hen duidelijk geen prioriteit. Rechters kunnen onderling eindeloos klagen over advocaten, en het zou me verbazen als dat bij officieren anders is. Daar kan het probleem dus niet liggen. Maar hoe dan ook levert het ongenoegen bij de magistraten niet die gedrevenheid op, niet die pijn in de knie, die zo kenmerkend is voor advocaten. Rechters zijn gewend om te denken in termen van procesorde, geschokte rechtsorde en publiek belang, en dat is eigenlijk het hele lichaam. Pijn in de rechtsstaat produceert een te diffuus, en te weinig uitgesproken onbehagen op, om hier en nu in het geweer te komen. Voor de vermoeide en verloemde rechter die na het werk huiswaarts keert, is een versterkend drankje een betere opkikker dan een discussieavond met, *mind you*, advocaten.

Er was een waardevolle suggestie, van een advocate, namelijk om een soort feedback op te zetten na afronding van de zaak. Al dat gemopper achteraf kan beter gekanaliseerd worden in een gezamenlijke intervisie. Mijn zegen heeft het.